

Benedetto Croce'nin Tin Felsefesi Üzerine Bir İnceleme*

A Discussion on Benedetto Croce's Philosophy of Spirit

ÖZET

Benedetto Croce (1866-1952), edebiyat eleştirmeni, tarihçi, politikacı kimliğinin yanı sıra kendine özgü felsefi düşünce sistemi ile 20. Yüzyılın önemli İtalyan filozoflarından biri olarak tanınır. Croce, felsefi düşüncesini Hegelci idealizm geleneğine yönelik kendine özgü biçimde yeniden yorumlayarak, özgün bir tin (ruh) felsefesi ve diyalektik sistem ortaya koymuştur. Croce'nin felsefesinin temelinde, insan ruhunun sanat ve edebiyattan, siyasete ve tarihe kadar tüm insan çabalarının arkasındaki itici güç olduğunu öne sürdüğü "tin (ruh) felsefesi" kavramı yer alır. Oluşturduğu bu sistematik felsefenin temelini Tin'i koyarak, sanat, mantık, tarih, etik gibi alanlara bir yapı inşa eder. Croce, tinin hem öznel hem nesnel bir yapı olduğunu savunur. Hegel'de olduğu gibi tinin kendini gerçekleştirme süreci söz konusu olsa da Croce, bu süreci daha çok tarihsel bir bağlama oturtur ve tinselliği, kendini her daim ifade eden, tarihte tezahür eden bir olgu olarak görür. Ayrıca Croce'nin "felsefe ve tarih özdeşdir" görüşü, onu tin anlayışını diğer idealistlerden ayırır. Hegel'den farklı olarak, tin kendini evrensel kavramlarda değil, tarihsel olayların özgüllüğünde ifade eder. Tinin doğası, tarihin sürekli gelişen yapısında anlaşılır ve bu süreç, kesin bir sona doğru ilerleyen teleolojik bir hareket değildir; aksine sürekli yenilenen bir yaratıcı süreçtir. Bu bağlamda Croce'nin felsefi görüşlerinin anlaşılması ve değerlendirilmesi, sadece onun kendi dönemi için değil, günümüz felsefi tartışmaları için de önemli bir katkı sunmaktadır. Croce'nin tin felsefesi ve sistematik diyalektiği, insan deneyiminin ve bilincinin derinliklerine inen felsefi bir araştırma alanı olarak, ilham ve öncü olduğu alanlar noktasında modern düşüncenin şekillenmesinde de önemli bir rol oynamıştır. Bu makalede, Croce'nin felsefesine genel bir bakış sunarak, onun tin felsefesine ve temel unsurlarına bir çerçeve oluşturmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: tin, ruh felsefesi, idealizm

ABSTRACT

Benedetto Croce (1866-1952) is known as one of the most important Italian philosophers of the 20th century with his unique philosophical thought system as well as his identity as a literary critic, historian and politician. Croce reinterpreted his philosophical thought in his own unique way towards the Hegelian idealism tradition and put forward an original philosophy of the spirit and dialectical system. At the basis of Croce's philosophy is the concept of "philosophy of the spirit", in which he argues that the human spirit is the driving force behind all human endeavors, from art and literature to politics and history. By placing the spirit at the foundation of this systematic philosophy, he builds a structure for fields such as art, logic, history and ethics. Croce argues that the spirit is both a subjective and objective structure. Although there is a process of self-realization of the spirit as in Hegel, Croce places this process more in a historical context and sees spirituality as a phenomenon that always expresses itself and manifests itself in history. Moreover, Croce's view that "philosophy and history are identical" distinguishes his understanding of the spiritual from other idealists. Unlike Hegel, spirit expresses itself not in universal concepts but in the specificity of historical events. The nature of the spirit is understood in the ever-developing structure of history, and this process is not a teleological movement moving towards a definite end; on the contrary, it is an ever-renewing creative process. In this context, understanding and evaluating Croce's philosophical views offers an important contribution not only for his own time but also for contemporary philosophical debates. Croce's philosophy of the spirit and systematic dialectics, as a philosophical field of inquiry that delves into the depths of human experience and consciousness, has played an important role in the shaping of modern thought in terms of its inspiration and pioneering fields. This article aims to provide an overview of Croce's philosophy and to provide a framework for his philosophy of the spirit and its basic elements.

Keywords: tin, philosophy of spirit, idealism

GİRİŞ

Croce'nin yaşamı, bilgi arayışına ve toplumun iyileştirilmesine olan sarsılmaz bağlılığının bir kanıtı niteliğindedir. Her filozofun kendi dönemi içerisinde yaşadığı sosyal ve politik olaylar, düşünürlerin kendi ideolojik tutumlarını şekillendirir. Benedetto Croce'nin de ideolojileri, 20. Yüzyıl düşünce dünyasında önemli izler bırakmıştır. Özellikle İtalya'da ve daha geniş anlamda Avrupa'da edebiyat ve politika üzerine çalışmalarının yanı sıra felsefi tartışmalar üzerinde de önemli bir etkiye sahip olmuştur. Modern idealizmin önemli temsilcilerinden biri olarak, hem 19. Yüzyıl sonunda hem 20. Yüzyıl başlarında felsefi düşünceye derin katkıları olmuştur. Croce, "tin" kavramını, gerçekliğin en temel boyutu olarak ele alır. Croce'ye göre tin felsefesi, insan deneyiminin ve bilincinin çeşitli yönlerini

Eylül Uslu¹

Ekrem Ziya Duman²

How to Cite This Article

Uslu, E. & Duman, E. Z. (2024). "Benedetto Croce'nin Tin Felsefesi Üzerine Bir İnceleme", *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 10(5): 712-718. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13851892>

Arrival: 25 August 2024

Published: 30 September 2024

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

* Bu makale "Benedetto Croce'nin Tin Felsefesi Bağlamında Sistematik Diyalektiği" adlı yüksek lisans tezinden çıkarılmıştır.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Felsefe Grubu Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye.

² Doç. Dr. Ekrem Ziya DUMAN, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Felsefe Grubu Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.

anlamak adına bir çerçeve oluşturur. Bu çerçevenin içeriğini dolduracak belli başlı alanlar ise insan eylemleri ve düşünce yapısı bağlamında şekillenir. Bu felsefi sistem, Croce'nin düşünce sistemine dahil olan tarih, etik, mantık ve estetik gibi alanları bir araya getirir ve tüm bu alanların birbirleriyle olan ilişkilerini diyalektik bir süreç içerisinde değerlendirir. Croce 'ye göre tin (Io Spirito), sürekli bir gelişim ve kendini gerçekleştirme süreci içerisinde. Bu süreç, diyalektik karşıtlıklar ve onların sentezi aracılığıyla ilerler. Croce, "tin" kavramını, gerçekliğin en temel boyutu olarak ele alır ve onu hem bireysel hem de evrensel bir süreç olarak değerlendirir.

Benedetto Croce'nin felsefi düşüncesi, onun tin felsefesi ve sistematik diyalektik anlayışının birleşiminde kendini anlamlandırır. Croce'nin tin felsefesi ve sistematik diyalektik çerçevesindeki düşünceleri, bireysel bilincin ve tarihsel gelişimin anlaşılmasında önemli rol oynar. İnsan eylemlerine yön veren tarihi olay ve durumlar, sanatın bireysel bilinçte kendini ifadesi ile bir bütünlük oluşturur. Bu eylemler etik ve mantık çerçevesinde şekillenerek Croce felsefesinde Tin, dört temel unsur altında toplanır. "Tin etkinlik olarak iki özerk diyalektik biçime ayrılır: Bunlardan birincisi *teorik etkinlik*, yani bilmedir. İkincisi ise *pratik etkinlik* yani isteme ve eylemdir. Teorik ve pratik etkinlik yani bilme ve eylem birbirleriyle paralellik ve karşıtlık içinde bulunmazlar, tersine onlar, bir çember içinde bulunurlar. Bu iki biçim tinin iki ana biçimidir. Bu iki ana biçimin dışında bir üçüncü tin biçimi yoktur. Bu ana biçimler de kendi içinde iki alt basamağa ayrılır. Şöyle ki, teorik etkinlik bilme etkinliği, sezgi bilmesine ve zihin bilmeye ayrılır. Sezgi bilmesi sanattır; zihin bilmesi felsefedir. Pratik etkinlik ise yani eylem de salt ekonomik istek ve etik (ahlaki) istek olmak üzere ikiye ayrılır. Buradan tinin dört biçimi olduğu sonucu çıkar. Bu dört tin biçiminin beşinci bir biçimi yoktur. Nasıl ki, yukarıda iki ana tin biçiminin dışında bir üçüncü tin biçimi olmadığı söylenmiştir. Bütün tin, o halde bu iki ana etkinlikten veya dört tin basamağından ibarettir. (Croce, 2019)

Estetik, Croce'nin düşünce sisteminde sanat ile bütünlük bir yapı içerisinde. Bu bağlamda Croce insanın ruhsal faaliyetlerini tinin en yüksek ifadesi olarak görür. Croce 'ye göre sanat saf intuisyonun ve yaratıcı imgelerin bir ürünüdür. Estetik tecrübe, bireyin subjektif içselliğinin objektif gerçeklik ile buluşarak somutlaştığı yerdir. Estetik, tinin öz ve salt ifadesi olup, sanatsal ürünlerin ya da faaliyetlerin yaratımları yoluyla kendini gerçekleştirir. Sanat eserleri ya da ürünleri, tinin soyut formundan sıyrıldığı ve duygusal biçimde görünür hale geldiği en yüksek tezahürlerdir.

Croce'nin tin felsefesi üzerinde çalıştığı fikirlerinin, özgün ve ayrı bir yapı olarak tam kapsamlı ifade etmek her açıdan yetersiz kalacak olsa da ifadenin ve bilginin doğasına ilişkin daha geniş teorileri aracılığı ile yorumlanması mümkündür. Onun felsefesi, sanatın bütün dallarının özünde ifade etmeye yönelik olduğunu ve estetik deneyimin salt temsili ya da taklidin ötesine geçtiğini vurgular. Bu bakış açısı sanata dair ortaya konulan her sanat eserinin, kendi içlerinde çok daha derin anlamlar taşıdığına dair araştırma alanlarına kapı aralar.

Etik alanında ise Croce, insan eylemlerine ve ahlaki normların değerine dikkat çeker. Croce etik alanını, özgürlük ve sorumluluk bütününde ele alır. Croce 'ye göre moral değerler bireyin tinindeki yaratıcı sürecin bir yansımasıdır ve bu yaratıcı süreç sürekli olarak bir değişim ve gelişim halindedir. Tin kavramı içerisinde etik, iradi ve ahlaki gerçekliği temsil eder. Bu bağlamda Croce, ahlaki değerlerin ve bireysel iradenin, tinin kendini gerçekleştirme sürecinin ayrılmaz parçaları olduğunu ifade eder.

Bu ayrılmaz parçaların bir başka eklentisi ise diyalektik sistemin temelini oluşturan mantıktır. Croce, mantığı bireyin kendi içindeki çelişkileri çözme ve kendi kendini aşma süreci olarak görür. Croce'nin diyalektik sistemi Hegel'in diyalektik sistemi temelinde şekillendiği için düşüncenin diyalektik hareketinin ifadesi olarak mantığı temellendirir. Bu hareket sürekli bir değişim ve gelişim halindedir. Croce mantık konusunda geleneksel formalizmden farklı bir perspektif sunmuştur. Croce'nin mantık teorisi, estetik ve tarihsel idealizm felsefeleriyle derinden bağlantılıdır. Onun felsefi sistemi bütünüyle düşünce ile ifadenin dinamik ve organik doğasını vurgular. Croce'nin felsefesinde düşünce ve ifade tinin kendini gerçekleştirme sürecinde ve tinin özünü oluşturan yapının anlaşılmasında oldukça önemli bir yer tutar. Bireyin evreni kavramasının temel yolu sezgidir. Geri kalan faaliyetler ise Tin'in sezgi basamağı üzerinde şekillenir. "Sezgi bilgisi bir efendiye sahip olma zorunda değildir; onun hiç kimseye dayanmaya ihtiyacı yoktur. Çünkü, alınının ortasında kendisinin çok keskin gözleri vardır. Ve birçok sezgilerde birtakım kavram karışımları bulunabileceğinden şüphe edilmezse de başka sezgilerde bu gibi karışımların izine rastlanmayabilir ve bu sezgide kavramların bulunmasının zorunlu olmadığını gösterir." (Croce, 1983) & (Alioğlu, 1994)

Tarih alanı Croce için en önemli alanlardan biridir, o tarihi insan tininin somutlaşmış hali olarak görür. Croce'nin Hegel'in tininden ya da felsefi sisteminden ayrılarak tinin mutlaklaştırılması ve tarihin amacının mutlak tinin gerçekleştirilme süreci olmasıdır. (Alioğlu, 1994) Croce'nin ideolojisinde tarih, mutlak Tin'e ilerleyen bir süreç değil, insanın yine kendi faaliyetlerinden kaynaklanan tinin kendisidir. Tarihsel süreç, insan bilincinin ve kültürünün gelişimini yansıtır. Croce 'ye göre, tarih, sadece geçmiş olayların kronolojik bir dizimi değil, insan tininin kendini gerçekleştirme sürecidir. Bu nedenle tarih, Croce'nin felsefesinde merkezi bir öneme sahiptir ve onun diyalektik yöntemi ile anlaşılması gereken bir alandır.

Bu makalede, Croce'nin tin felsefesi üzerine geliştirdiği felsefi görüşler, onun estetik, tarih, mantık ve etik anlayışları çerçevesinde ele alınarak bu görüşlerin modern idealist felsefe içindeki konumu incelenmiştir. Ayrıca Croce'nin tin kavramını nasıl yapılandırdığı ve bu kavramın onun genel felsefi sistemine nasıl entegre olduğu problematiğini merkeze alınarak, Croce'nin düşüncesinin hem kendi dönemi içindeki hem de günümüz felsefi tartışmaları içerisindeki önemi değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Croce'nin tin felsefesi, idealist felsefenin tarihsel gelişimi açısından kritik bir moment olarak ele alınarak onun felsefi birikiminin çağdaş düşünce üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

TİN FELSEFESİ

Tin kelimesi, etimolojik köken olarak eski Türkçeden gelmektedir. Eski Türkçe 'de 'nefes, can' anlamına gelen 'tin' kavramı, Eski Yunanca 'da "psyche", Latince "spiritus" ve Arapça "ruh" şeklinde benzer manalarda geçmişten günümüze kullanılmıştır (Sözlük, 2015).

Tin kavramı, Alman filozof Hegel'in nesnel idealist bakış açısı ve bu bakış açısını benimseyen filozofların görüşleri ile metafizikçilerden birkaçının görüşleri çerçevesinde gerçekliği açıklama ve evreni anlamlandırma etrafında şekillenir. Bu görüşlere göre tin; var olan her şeyin temeli ve özü olarak kabul edilen formel bir varlıktır. Hegel'e göre tin (geist), yalnızca bireysel bilinçten değil, aynı zamanda tarihsel ve toplumsal bağlamdan da beslenen dinamik bir süreç olarak görülür (Hegel G. W., 2015). Hegel, tin kavramını bireysel bilinç ve toplumun ortak bilinç arasındaki etkileşiminin bir yansıması olarak tanımlar ve bu etkileşimin tarihi bir gelişim süreci içinde gerçekleştiğini savunur. Diğer bir perspektiften, Immanuel Kant'ın bilgi teorisi bağlamında tin, "saf akıl", ve "pratik akıl" kavramlarıyla bağlantılıdır (Kant, 2015). Kant, tin kavramını, bireyin bilinci ve aklının sınırlarını ve potansiyelini araştıran bir yapı olarak değerlendirir. Kant'a göre, tin, bireyin deneyimlerini organize eden ve anlamlandıran bir akıl süreci işlevi görür.

Felsefi düşüncenin genelinde tin, önemli bir yere ve çok yönlü bir perspektife sahiptir. Felsefe tarihinde birçok filozof tin kavramı üzerinden kendi görüşlerini katarak yeni sentezler ortaya koymuştur. Hegel ve Immanuel Kant'ın beraberinde Jean Paul Sartre da tin kavramı üzerinden spesifik bir çerçeve oluşturmuştur. Tin kavramı onun varoluşçuluk felsefesinde önemli bir yer tutar. Sartre, tin kavramını insanın özünü kendi seçimleri ve özgür iradesiyle şekillendirdiği bir varlık olarak tanımlar (Sartre, 2021). Sartre'a göre tin, bireyin kendi varoluşsal anlamını oluşturma sürecinde merkezi bir rol oynar ve bu, kişinin bilinçli seçimleri ve özgür iradesi tarafından belirlenir.

Tin kavramı, felsefi düşüncede insanın bilinçsel ve varoluşsal boyutlarını anlamak için temel bir yapı taşı olarak işlev görür ve bu bağlamda bireysel bilinç ile toplumsal ve tarihsel süreçler arasındaki etkileşimlerin bir yansıması olarak değerlendirilir. Bu karmaşık yapı hem bireysel hem de kolektif düzeyde bilinç ve anlam arayışını kapsamlı bir şekilde ele alır.

Tin felsefesi ise felsefe tarihindeki merkezi yerini, bilincin ve tarihin doğasına dair derinlemesine bir sorgulama olarak korumuş ve pek çok farklı düşünce ekolü tarafından yeniden ele alınmıştır. Bu çerçevede tin felsefesi, sadece bir metafizik kategori değil, aynı zamanda insanlık tarihinin, kültürel gelişimin ve bireysel varoluşun anlaşılması için de temel bir kavramsal çerçeve sunmuştur (Taylor, 1975).

Tin felsefesi, Hegel'in izinden giden birçok düşünür tarafından geliştirilmiş ve eleştirilmiştir. Johann Gottlieb Fichte ve Friedrich Wilhelm Joseph Schelling gibi düşünürler, Hegel'in tin kavramını kendi sistemleri içinde yeniden yorumlamışlardır.

Örneğin Fichte'nin "Ben" kavramı, tinin öznel bir başlangıç noktası olarak kabul edilirken, Schelling'in "doğa felsefesi", tin ve doğa arasındaki diyalektik ilişkileri araştırır (Schelling, 2022). Ayrıca, tin felsefesi, Hegel sonrasında idealist düşünürler tarafından da farklı versiyonlarda ele alınmıştır; özellikle Benedetto Croce ve Giovanni Gentile gibi İtalyan idealistleri, tinin estetik ve etik boyutlarına odaklanmışlardır (Croce, 1908).

"Tin felsefesi" terimi, felsefe tarihi içerisinde, bilinç ve zihinsel süreçlerin özünü ifade eden felsefi bir yaklaşım olarak, esasen insan zihninin, ideasının ve iradesinin en temel gerçeklik olduğunu savunan bir anlayışı ifade eder. "Tin" (Geist), Hegel'in sistematik felsefesinde doruk noktasına ulaşmış bir kavram olup, Hegelci idealizmin temel taşı olarak kabul edilir. Tin felsefesi, bireysel bilinçten evrensel akla uzanan diyalektik bir süreç olarak ele alınır ve bu süreç hem bireysel hem de kolektif tarihsel gelişimin temel motoru olarak değerlendirilir (Hegel G. W., 2015).

Tin felsefesi, felsefi düşüncenin, bilincin ontolojik ve epistemolojik statüsü üzerine yoğunlaşmasını temsil eder. Bu bağlamda, Hegel'in "Fenomenoloji" ve "Mantık Bilimi" gibi eserlerinde tin hem öznel bilincin hem de tarihsel ve toplumsal gerçekliğin ortaya çıkışı ile ilişkilendirilir (Hegel G. W., 2014). Hegel, tin kavramını "mutlak tin" olarak en yüksek formunda değerlendirir; burada tin, kendini hem düşüncede hem tarihte ortaya çıkarır (Hegel G. W., 2015).

Hegel'in bu kavramsallaştırması, daha sonra hem felsefi hem de teolojik tartışmalarda önemli bir yer tutmuştur (Taylor, 1975).

Hegel'in tin felsefesine göre tin, kendi kendini gerçekleştirme ve öz- bilince ulaşma süreci olarak tanımlanır. Bu süreç, önce öznenin dışsal dünya ile çatışması, ardından bu çatışmayı aşarak daha yüksek bir bilinç seviyesine ulaşması şeklinde ilerler (Hegel, 2015). Hegel, tinin bu evrimsel sürecini tarihsel bir bağlam içinde değerlendirir ve insanlık tarihini, tinin kendini gerçekleştirme yolundaki aşamaları olarak görür. Ona göre dünya "doğa" ve "tin" olmak üzere ikiye ayrılmıştır ve tinin var olabilmesi için kişinin kendisini kendisi için nesne olarak tanımlaması gerekmektedir. Tin, düşünen ve bilendir. Hegel'in tin felsefesi üç temelde şekillenir; öznel tin (tez), nesnel tin (anti-tez) ve mutlak tin (sentez). "Tek varlık, düşünmeyi öğrenmiş olan bilinçtir." (Hegel G. W., 2020) Öznel tin, bireysel bilincin gelişim sürecini kapsar, duygusal algıdan başlayarak, zihinsel süreçlerin gelişimi ve öz-bilinç ile tamamlanır. Nesnel tin, bireysel bilincin toplumsal ve hukuki düzlemde somutlaşmasını ifade eder. Buna göre; aile, toplum ve devlet bu aşamanın temel unsurlarıdır (Wood, 1991). Mutlak tin ise sanat, din ve felsefe aracılığıyla tinin en yüksek seviyede kendini gerçekleştirme ve mutlak bilgiye ulaşması noktasına 'mutlakiyeti' ifade eder. Bu sistem, Hegel'in tüm felsefi sisteminin merkezinde yer alır ve diyalektik yöntemin en yüksek ifadesi olarak kabul edilir.

Croce, Hegel'in diyalektik yöntemini benimseyerek, bunu kendi tarih felsefesi ve estetik teorilerinde yeniden yorumlamıştır. Croce, Hegel'in tin kavramını, tarihin ve sanatın dinamik yapısını açıklamak için kullanır. Ona göre tarihsel süreç, tıpkı Hegel'in tin felsefesinde olduğu gibi, sürekli bir değişim ve ilerleme süreci olarak görülmelidir (Croce, 1915). Croce, bu bağlamda, Hegel'in tarih anlayışını, insan özgürlüğünün ve yaratıcılığının ifadesi olarak yorumlar ve tarihin salt olayların ardışıklığını değil, tinin yaratıcı faaliyetinin bir yansıması olduğunu savunur.

Tin felsefesinin, felsefe tarihi içerisindeki önemi, yalnızca idealizm geleneği ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda 20.yy'ın varoluşçu ve fenomenolojik düşünce akımlarını da etkilemiştir. Edmund Husserl'in fenomenolojisi ve Martin Heidegger'in varoluşçuluğu, bilincin ve varlığın deneyimsel ve ontolojik temellerini araştırırken, tinin doğası ve işlevi üzerine yeniden düşünmeye zemin hazırlamıştır (Heidegger, 2024). Aynı şekilde, Karl Marx'ın tarihsel materyalizmi de Hegelci tin felsefesine bir tepki olarak gelişmiş ve tinin yerine maddi koşulları koyarak, felsefi düşüncede önemli bir dönüşümü etkilemiştir (Marx, 2021).

Croce'nin felsefi arayışları içerisinde tinin yeri bu bağlamlarda şekillenmiş ve onun tarihselciliği ile sanata yaklaşımı çerçevesinde farklı bir boyut kazanmıştır.

BENEDETTO CROCE'NİN TİN FELSEFESİ

Croce'nin Tin Felsefesi (Filosofia dello Spirito), mantık teorisi de dahil olmak üzere daha geniş bağlamda onun felsefesini anlamamanın özüdür. Croce'nin bu felsefi düzleminde teorik ve pratik olmak üzere ayırdığı alanlar, sanat, tarih, etik ve mantık gibi ruhun özünü oluşturan faaliyetler ile anlam kazanır. Ona göre tüm insan faaliyetlerinin temelinde insan ruhunun olduğu fikri bulunmaktadır. Bu fikrin merkezine ise Tin kavramını yerleştirir. Hegel'in literatüründe *Geist*, Anaksagoras'ın literatüründe *Nous*, Türkçe literatüre *Tin* olarak yerleşen bu kavram İtalyanca 'da *Io spirito* olarak geçer. Genel bağlamda birçok perspektiften felsefi literatür içerisinde değerlendirilmiş olan Tin kavramı temelinde çeşitli anlamları kapsayabilmektedir. Croce'nin Tin'i Hegel'de olduğu gibi bütünsel ve varlık alanını kuşatan bir bilinci temsil etse de ondan farklı olarak dini yansımalar ya da yönelimler taşımamaktadır. Tin kendi içerisinde çeşitli versiyonlar ile kendisini ortaya çıkaran evrensel bir bilinci ifade eder. Nardo'ya göre, "Zihin de tinin eş anlamlısı olarak düşünülebilir ancak zihin, tinin sadece akla ilişkin yönlerine aittir. Ruh, tinden ayrılmalıdır, çünkü ruhta tinin zorunlu olarak şart koşmadığı kişisel bir taraf vardır. Akıl bilince, tine olduğundan daha yakındır.

O halde Croce için tin, iki formdan (sezgisel ve akılsal), dört momentten (estetik, mantık, ekonomi ve ahlak) ve dört temel öznelikten [attributum] (kavram, ifade, fayda ve ahlaklılık) oluşan içsel bir ilkedir. Tin felsefesinde, örneğin estetik moment sezgisel formdadır ve ifade olarak kullanımıyla tanımlanır.

...

Croce'nin tini daha geniş kapsamlı bir anlama sahiptir ve onun tinsel etkinlikleri temelde idealist olarak kavranır." (Nardo, 1956).

Yazarın da ifade ettiği üzere ruhun içinde mutlaka zihnin bir yeri vardır. Çünkü zaten tin ve zihin içleşik yapıdadır. Fakat aynı zamanda akıl ile ilgili olanla da bağlantı halindedir. Bu durumda Tin'deki zihinsel boyutun önemi yadsınamaz çünkü her insan eyleminin içsel anlam kazandığı bilişsel bir çabayı temsil eder. Bunun beraberinde tin, faaliyet türleri olan teorik ve pratik formlar içerir. Pratik yönü idealist bir çerçeveye dayanan kendinde bir birlik olarak görülür ise, doğası gereği rasyonel olanla bağlantılı olmasına rağmen onunla eşit olmadığını belirtmek önem

taşıır (Carr, 1917). Dolayısıyla bu açıklamalar ışığında, Croce felsefesinde, Tin kavramının zihin ile aynı anlamı birebir taşımadığını ifade etmek gerekir.

Croce, tıpkı Hegel gibi tinin sürekli gelişim ve kendini gerçekleştirme süreci olarak anlaşılması gerektiğini savunur. Ancak Hegel'den farklı olarak Croce, Hegel'in diyalektik sistemini kabul etmekle birlikte, onu yeniden yorumlayarak daha dinamik ve yaratıcı bir tin anlayışı geliştirir. Croce'nin tin felsefesi, insan ruhunun veya tinin doğasını veya işleyişini anlamaya yönelik bir çabadır. Dolayısıyla Croce'nin tin felsefesi yapısı Hegel'in etkisi altında gelişmiş olsa da onu aşan bir özgürlüğe sahiptir. Bu bağlamda Croce'nin özgün tin felsefesi anlayışı Croce'yi hem İtalyan idealizminin önde gelen bir temsilcisi yapmış, hem de modern estetik ve tarih felsefesi alanında kalıcı bir etki bırakmasını sağlamıştır. Croce'nin tin felsefesi özellikle estetik alanında yaratıcılığı ve bireysel ifadeyi merkeze alan yaklaşımlara ilham vermiştir.

Croce 'ye göre tin, sürekli bir gelişim ve kendini gerçekleştirme süreci içerisindedir. Bu süreç, bireyin hem öznel hem de nesnel dünyasını anlamasını ve bu dünyalar arasındaki etkileşimi kapsar. Croce'nin tin felsefesi, insan deneyiminin ve bilincin çeşitli yönlerini bir bütün olarak ele alır ve bu bütünlüğü diyalektik bir süreç içerisinde değerlendirir. Croce, tinin dört temel boyutunu tanımlar; estetik, etik, mantık ve tarih. Bu boyutlar, tinin farklı yönlerini ve bu yönlerin birbirleriyle olan ilişkilerini gösterir. Estetik, bireyin yaratıcı ve imgesel kapasitesini, etik ise bireyin ahlaki ve değerlerle ilgili kapasitesini temsil eder. Mantık, düşüncenin yapısını ve işleyişini incelerken, tarih, insan tininin zaman içerisindeki gelişimini ve değişimini temsil eder. "Bu dört moment, somutlaşmaları vasıtasıyla, geriye doğru bağımlı olarak birbirlerine zorunlulukla bağlanırlar: kavram ifade olmadan var olamaz, fayda bu ikisi olmadan var olamaz ve ahlak da kendisinden önce gelen üç aşama var olmadan var olamaz" (Croce, 1908). Bu bağlamda Croce'nin teorik ve pratik düzlemde oluşturduğu sistemi içerisinde gerçekleşen bütün faaliyetler Tin'in merkezinde ve kendi kendinde bir bütünlük içerisinde anlaşılmalıdır (Sayın, 2022).

Croce 'ye göre felsefenin özü ya da niteliği insanı insan kılan bir faaliyet olmasıdır. Hakikat perdesini, yani gerçeğe düşen her türlü gölgeyi kaldırmaya yönelik olan felsefi anlayışı, felsefenin doğasına aykırıdır. Düşünceler şüpheyi doğurur fakat gerçeğin ortaya konulması şüpheyi bırakmaz. Croce'nin işaret ettiği gibi düşüncenin temel işlevi onu kişinin yaşamını sürdürmek için kullanmaktır. Aksi takdirde düşünce davranışı işlevsiz hale gelir ve varlığı sona erer. Bu analizlere dayanarak Croce'nin Tin'in benzersizliği ve hakikat ile ilişkisi daha da netleşir. Croce'nin sistematığı ayrı ayrı parçalardan oluşan bir ve bütünlükten oluşur. Her bir parça birbirinden bağımsız ya da tekil düşünülemez. Tıpkı insan yaşamının ya da hakikatin birlik ya da bütünlük içerisinde değil, birbiriyle bağlantılı ayrı ayrı parçalar şeklinde olması gibi. Onun amacı, bu organik bütünlük içerisinde ayrımını yaptığı iki ayrı bilgi formunu kuramsal düzlemde değerlendirmekten ziyade hakikatin boyutları içerisinde beşerî bir faaliyet olarak analiz etme yönündedir.

Benedetto Croce'nin Tin Felsefesi, 20.yy'ın başlarında idealizmin bir formu olarak ortaya çıkmış ve felsefi düşünceye önemli katkılar sağlamıştır. Croce'nin, Hegelci diyalektik üzerine inşa ettiği ve tin kavramını merkezi alan bu felsefi sistem, tarihi ve estetik olanı, sadece olgusal değil, aynı zamanda değer yüklü bir biçimde ele alır. Croce, tinin diyalektik yapısını ve tarihselliğini vurgulayarak, insanın sürekli bir yaratıcı süreç içerisinde olduğunu savunur. (Croce & Ainslie, 1914).

Croce'nin yaklaşımı, felsefi düşüncenin estetik, etik ve tarihsel boyutlarını bir bütünlük içerisinde ele alması açısından önemlidir. Tin Felsefesi, bireyin hem tarihselliğini hem de yaratıcı potansiyelini öne çıkararak, insanı tarihin pasif bir nesnesi olmaktan çok, tarihin aktif bir öznesi olarak konumlandırır. (Croce & Ainslie, 1902) Bu bağlamda, Croce'nin felsefesi, modern düşüncenin en temel sorularından biri olan özgürlük problemini de yeniden ele alır.

Bununla birlikte, Croce'nin Tin Felsefesi'nin sınırlılıkları da göz ardı edilmemelidir. Onun felsefi sistemi, idealizmin eleştiriye açık olan bazı yönlerini taşımakta ve bu nedenle, tarihsel süreçlerin materyalist veya toplumsal analizini yeterince hesaba katmamaktadır. Özellikle, Croce'nin tin kavramı üzerinden gerçekleştirdiği tarihsel değerlendirmeler, toplumsal yapıların ve ekonomik faktörlerin rolünü yeterince dikkate almadığı için eleştirilerin hedefi olmuştur (Roberts, 1987).

Benedetto Croce'nin Tin Felsefesi, modern idealizmin önemli bir temsilcisi olarak, felsefe tarihinde spesifik bir değere sahiptir. Croce'nin düşünceleri, estetik, etik ve tarih felsefesi alanlarında kapsamlı tartışmalara zemin oluşturmuş ve özellikle İtalyan düşünce geleneğinde kalıcı bir etki bırakmıştır (Mazotta, 1999). Croce'nin tin anlayışı, her ne kadar kendi dönemi ve sonrası için ışık tutan katkılar sunmuş olsa da üzerinde çalışılması gereken problemleri beraberinde getirmiştir.

SONUÇ

Benedetto Croce, tin felsefesi bağlamında, tinin eylemlerini kavramsallaştırmıştır. Onu tarihsellik ve kültürel yapılaşma ile iç içe geçmiş dinamik bir süreç olarak insan varoluşunun temelini yerleştirmiştir. Croce, ruhun kendisini yaratıcı bir şekilde ortaya koyan diyalektik bir varlık olduğuna inanır. Bu bağlamda Croce, ruhun ontolojik bağımsızlık bir varlık değil, tarihte kendisini gerçekleştiren bir varlık bütünü olduğuna inanmaktadır. Croce 'ye göre tarih, subjektif ve objektif faktörlerin ruhsal bir tezahürü ve diyalektik bir birlik sürecidir. Dolayısıyla Croce'nin tarih felsefesi, tarihin yalnızca kronolojik sıraya göre dosyalanmış bir olaylar sistemi değil, her tarihsel anın ruhun özgür yaratıcı etkinliği ile yeniden düzenlendiği bir alan olduğunu vurgular. Croce'nin tin kavramı sadece metafizik bir olgu olarak değil, tarihsel ve kültürel süreçlerle iç içe geçmiş, dinamik bir oluş süreci olarak kavramsallaştırmıştır. Tin felsefesi, idealist geleneğin sınırlarını genişletmiş ve manevi faaliyeti; insan varlığı, kültürü bağlamında değerlendirmek için bakış açısı sağlamıştır. Hegelci idealizmin izlerini taşısa da Croce, Hegel'in sistematik diyalektiğini tarihselci bir perpektifle yeniden yorumlamış, böylece tinin gelişimini tarihte belirli bir noktaya ulaşan bir süreç olarak değil, kesintisiz ve yaratıcı bir dönüşüm olarak tanımlamıştır. Bu tarihselci yaklaşım, yüzyıl boyunca hem İtalya'da hem uluslararası düzeyde pek çok düşünürü etkilemiştir. Özellikle İtalyan tarihçi ve filozoflar üzerinde derin bir tesir bırakan Croce'nin felsefesi, tarih felsefesine getirdiği yenilikçi yorumlarla birlikte sosyal bilimlerde de geniş yankı bulmuştur. Croce'nin tin felsefesi, aynı zamanda felsefe ile pratiği bütünleştirme girişimleri ile de öne çıkar. Tin yalnızca düşünsel bir süreç değil, aynı zamanda etik ve politik boyutları olan bir etkinlik olarak kavranır. Croce'nin etik anlayışı, bireyin özgürlüğünü ve etik eylemi tinsel bir faaliyet olarak kabul eden görüşü, liberal demokratik düşünce üzerinde etkili olmuş, özellikle İtalyan siyasal düşüncesinde liberalizmin güçlü bir savunucusu olarak tanınmasını sağlamıştır. Bu bağlamda Croce'nin felsefesi, totaliter rejimlere karşı özgürlükçü ve demokratik bir duruş sergileyen düşünsel hareketlerin gelişiminde belirleyici olmuştur. Bu çerçevede Croce, estetik, etik ve tarihsel bilincin ruhun farklı ifadelerini temsil ettiğini ileri sürer. Estetik, ruhun sanatsal ifadede tezahür ettiği saf form olarak nitelendirilirken, etik, ruhun özgürlüğünü ve eylemde iradi değerlendirmenin açığa vurduğu alanla ilgilidir. Croce, ruhun sürekli olarak yaratıcı ve özgür olduğunu ileri sürer; bu özgürlük, insanlığın tarihi ve kültürel manzarasını şekillendiren temel ilke olarak işlev görmektedir.

Sonuç olarak Croce'nin tin felsefesi insanın yaratıcılık kapasitesini, tinin kendini gerçekleştirme sürecinde açığa çıkardığı soyut dışavurumun somutlaştırılmasını ve bunun tarihsel anlatıdaki yansımalarını vurgular. Croce'nin tarihsel idealizmi, pozitivist ve materyalist yaklaşımlara karşı eleştirel bir perspektif sunmuştur. Özellikle de pozitivist tarihselliği göz ardı eden anlayışına karşı Croce, tinin özsel olarak tarihsel bir varlık olduğunu vurgulamış ve bu görüşüyle tarihsel olayların anlık ya da soyut açıklamalardan ziyade, her daim tinin yaratıcı gücüyle şekillendiğini savunmuştur. Yaklaşımı, modern felsefe alanında hem bireysel hem de kolektif insanlığın tarihsel ve kültürel evriminin anlaşılmasına yönelik kapsamlı bir inceleme sunmaktadır. Dolayısıyla Croce'nin tin felsefesi, tinin kendini yineleyen ve yenileyen yaratıcı doğasını ortaya çıkaran ve bu doğanın tarihin sürekliliği içinde nasıl temsil edildiğini gösteren bir düşünce sistemi olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Alioğlu, N. (1994). Benedetto Croce'de Tarihilik ve Estetik Oluş. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Carr, H. W. (1917). The Philosophy of Benedetto Croce: The Problem of Art and History. H. W. Carr içinde, *The Philosophy of Benedetto Croce: The Problem of Art and History* (s. 4). University of California Libraries.
- Croce, B. (1908). Estetica Come Scienza Dell'espressione e Linguistica Generale: Teoria e Storia. B. Croce içinde, *Estetica come scienza dell'espressione e linguistica generale: teoria e storia*. Bari: G. Laterza. <https://archive.org/details/esticacomesci00croccoog/page/n7/mode/2up> adresinden alındı
- Croce, B. (1915). *What is Living and What is Dead of the Philosophy of Hegel* (Cilt 25). (D. Ainslie, Dü., & D. Ainslie, Çev.) New York. doi:<https://doi.org/10.2307/2178564>
- Croce, B. (1983). *İfade Bilimi ve Genel Linguistik Olarak Estetik*. (İ. Tunalı, Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Croce, B. (2019). *Estetik*. (İ. Tunalı, Çev.) Fol Yayınları.
- Croce, B., & Ainslie, D. (1902). *Aesthetic as Science of Expression and General Linguistic*. Macmillan.
- Croce, B., & Ainslie, D. (1914). *Philosophy of the Practical: Economic and Ethic*. Macmillan.
- Hegel, G. W. (2014). Mantık Bilimi / Büyük Mantık. G. W. Hegel içinde, *Mantık Bilimi / Büyük Mantık*. İdea Yayınevi.
- Hegel, G. W. (2015). *Tinin Görüngübilimi*. (A. Yardımlı, Çev.) İstanbul: İdea Yayınevi.

- Hegel, G. W. (2020). Tarihte Akıl. G. W. Hegel içinde, *Tarihte Akıl* (Ö. Sözer, Çev.). Kabalcı Yayınları.
- Heidegger, M. (2024). Varlık ve Zaman. M. Heidegger içinde, *Varlık ve Zaman* (K. H. Ökten, Çev.).
- Kant, I. (2015). Arı Usun Eleştirisi. I. Kant içinde, *Arı Usun Eleştirisi* (A. Yardımlı, Çev.). İstanbul: İdea Yayınevi.
- Marx, K. (2021). 1844 El Yazmaları. K. Marx içinde, *1844 El Yazmaları* (M. Belge, Çev.). İletişim Yayınları.
- Mazotta, G. (1999). *Benedetto Croce: Philosopher of Art and Liberty* (Cilt 12). The Yale Journal of Criticism. doi:<https://doi.org/10.1353/yale.1999.0016>
- Nardo, G. J. (1956). The Aesthetics of Benedetto Croce: A Critical Evaluation of Its Terminology and Internal Consistency. G. J. Nardo. içinde New York: The School of Education of New York University.
- Roberts, D. D. (1987). *Benedetto Croce and the Uses of Historicism* (Cilt 26). History and Theory. doi:<https://doi.org/10.2307/2505172>
- Sartre, J. P. (2021). Varlık ve Hiçlik. J. P. Sartre içinde, *Varlık ve Hiçlik* (G. Ç. Eksen, Çev.). İthaki Yayınları.
- Sayın, B. (2022). Benedetto Croce'de Bilginin İmkkanı Olarak "Estetik Bilinç" ve "Tarihsel Bilinç" Üzerine Bir İnceleme. *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Doktora Tezi*.
- Schelling, F. W. (2022). Transandantal İdealizm Sistemi. F. W. Schelling içinde, *Transandantal İdealizm Sistemi* (M. Ertene, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Sözlük, N. (2015, 03 11). *Tin Kavramı Anlamı*. Nişanyan Sözlük: <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/tin> adresinden alındı
- Taylor, C. (1975). Hegel. C. Taylor içinde, *Hegel*. New York: Cambridge University Press.
- Wood, A. W. (1991). Elements of the Philosophy Right. A. W. Wood içinde, *Elements of the Philosophy Right*. Cambridge University Press.